

Hər dəfə dünya şöhrətli Rəşid Behbudovu (1915-1989) xatırlayanda, istər-istəməz, onun Azərbaycanın dünyada tanınmasına xidmət edən qastrolları yada düşür. Belə qastrollar say etibarilə nə qədər çox olsa da, onun qonşu İrana səfəri xüsusilə seçilir. Elə bu gün -onun doğum günündə görkəmli sənətkarı yada salmağımız da həmin səfərin başqalarından fərqlənməsi, ötən əsrin doxsanıncı illərindən başlayaraq hər birimizin dilinin əzbəri olan "Ayrılıq" mahnısının Azərbaycan ictimaiyyəti üçün "kəşf" olunması ilə bağlıdır. Sənətkarın İran səfərinin baş tutmasının tarixçəsi kifayət qədər maraqlı olması, bizi xəyalən həmin illərə qayıtmağa məcbur edir...

1961-ci ilin 12 aprelindən sonra xaricdən Kremlə ünvanlanan və dünyanın ilk kosmonavtı Yuri Qaqarini öz ölkələrinə dəvət edən çoxsaylı məktublardan birində mükəmməl diqqətçəkən idi. Tehrandan göndərilən məktubda SSRİ Xalq artisti Rəşid Behbudovun İrana qastrola göndərilməsi təkidlə xahiş olunurdu. Necə deyərler, dünya Qaqarini, İran isə Behbudovu arzulayırdı. Bu istəyin-dəvətin yaranması heç də təsadüfi deyildi. İkinci Dünya müharibəsindən sonra R.Behbudovun simasında "Arşın mal alan"ın müxtəlif ölkələrə yayılan şöhrəti ilə yanaşı, müğənninin Belçikadakı Ümumdünya sərgisində İraq, Sudan, Həbəşistan, Livan, Türkiyə və Hindistandakı sənət uğurlarının soracağı İrana da çatmışdı. Odur ki, 1961-ci ilin sonunda Milli Xor və Tehranın Gənclər Evi Rəşid Behbudovu İrana qastrola dəvət edir.

Moskvanın ilkin razılığından sonra bu xoş xəbər Bakıya - müğənniyə çatdırılır. O, İran dinləyiciləri üçün xüsusi proqram hazırlayır. Çünki müğənni bu səfəri özü üçün böyük sənət imtahanı hesab edirdi. Belə ki, bu dəfə o, zəngin musiqi ənənələri olan bir ölkəyə gedəcəkdi. Düzdür, bu, onun İrana ilk gedişi deyildi. Müharibə illərində orada sovet əsgərləri üçün konsertlər vermişdi. Amma fərq böyük idi. İyirmi il əvvəl əgər İrana heç kimin tanımadığı gənc bir müğənni kimi getmişdysə, indi o, dünya şöhrətli bir sənətkar idi. Rəşid Behbudov üçün bu, hər şeydən əvvəl, məsuliyyət idi...

Bu qastrolun əvvəlcədən qısamüddətli olacağı nəzərdə tutulsa da, 1962-ci ilin oktyabrında başlanan qastrol səfəri 1963-cü ilin mart ayınadək davam edir. Qastrolun sonuna yaxın məlum olur ki, ölkədə keçirilən çoxsaylı konsertlərdən külli miqdarda pul yığılıb. Onların taleyini həll et-

mək ixtiyarı isə müğənniyə məxsus idi. Rəşid Behbudov isə başa düşür ki, bu qədər pulu SSRİ-yə aparsa, onsuz da ondan nə özünə, nə də sənət dostlarına bir xeyir olacaq. Çünki o vaxtlar kommunist ideologiyası ilə nəfəs almağa məhkum olmuş sənətçilərin xarici ölkələrdəki çıxışlarına görə qonorar almaq səlahiyyəti SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinə məxsus idi. Odur ki, müğənni konsertlərdən toplanan pulun İranda qalmasına üstünlük verir və səfər vaxtı yaranan bir arzusunun açıqlayır...

Bildirir ki, bu pullara müasir tələblərə cavab verən bir konsert salonunun inşası onun üçün istəyir. Onun bu fikri böyük ra-

olaraq mahnının kim tərəfindən bəstələndiyini soruşur. Əli Səlimi onu yenicə, özü də Şəhriyarın (bəzi mənbələrdə onun müəllifinin Fərhad İbrahimi olduğu bildirilir) yazdığı şeirə bəstələdiyini söyləyir.

Müğənni bəstəkarı bu gözəl mahnı münasibətilə təbrik etməklə, "Ayrılıq"ı ona təklif etmədiyinə görə irad tutur. Sovet rejiminin "dadı"na bələd olan Əli Səlimi isə SSRİ-dən gələn Rəşid Behbudova bildirir ki, bu mahnının ifa etməyi sənə icazə verməz. Odur ki, mənə görə sənə təzyiqlər olmasını istəməzdim. Oralarda ələ mənim "Sizə salam gətirmişəm" mahnını oxusan, mənə bəs edər. Sonralar

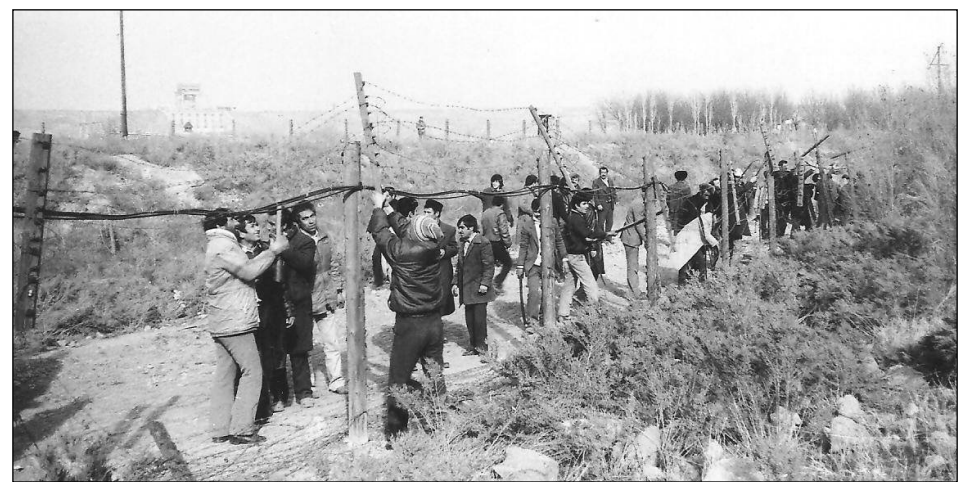

zılıqla qarşılır. Bundan sonra musiqişünas, bəstəkar, Milli Xor və GənclərEvinin yaradıcısı və rəhbəri Qolə Sorxi konsertlərin birində toplanan pullara Tehrandan Rəşid Behbudovun adını daşıyacaq salonun tikiləcəyini də elan edir. Lakin araşdırmalardan məlum oldu ki, o vaxtlar toplanan vəsait ayrıca konsert salonunun tikilməsinə azlıq etdiyi üçün, ondan Tehrandan ucaldılan digər bir əzəmətli mədəniyyət ocağının inşasında istifadə olunmuşdur. Rəşid Behbudov 1966-cı ildə dördüncü dəfə İrana gələndə bu salon artıq fəaliyyət göstərirdi.

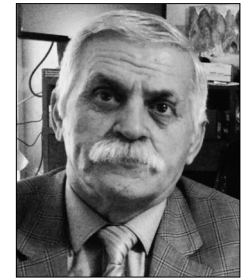
Müğənninin yeni qastrol səfəri Təbrizdən başlamışdı. Konsertlərin birindən sonra tanınmış bəstəkar Əli Səlimi (1922-1997) onu evinə dəvət edir. Bir müddət söhbətdən sonra o, Rəşid Behbudovu yeni yazdığı mahnılarından biri ilə - "Sizə salam gətirmişəm" mahnısı ilə tanış edir. Rəşid ilk dəfə eşitdiyi bu mahnını çox bəyənir və ələ oradaca tezliklə ifa edəcəyinə söz verir. Çox qısa bir zaman kəsiyindən sonra müğənninin gözləmədiyi daha bir hadisə baş verir.

Əslində onun baş verməsinə səbəkar, bəstəkarın həyat yoldaşı olur. Belə ki, o, müğənninin ailə foto albomuna baxmasından istifadə edərək, ərinin yan otağa çağırır. Bir-iki dəqiqədən sonra oradan bəstəkarın həyat yoldaşının tarın müşayiəti ilə oxuduğu - Rəşid Behbudova tanış olmayan mahnının sədaları eşidilir. Mahnının həzinliyindəki ovsunlayıcı güc müğənniyə duyulması təsir göstərir və o, indiyə qədər eşitmədiyi bu nəğməni onlarla birlikdə zümzümə etməyə başlayır. İfa başa çatdıqdan sonra Rəşid Behbudov təbi

"Hindistan kaseti" məsələsi ilə heç nədən çəkinmədiyin sübut edən Rəşid Behbudov, otaqda yaranmış ani gərginliyi "Tezliklə mənim ifamda hər iki mahnını eşidəcəksiniz!" sözləri ilə azaldır.

Deyilənə görə, o, bu mahnıları ələ İranda olarkən ifa da edib. Vətənə qayıtdıqdan sonra isə Moskvada "Melodya" firmasında "Ayrılıq"ı vala da yazdırıb. Az sonra mahnı İranda da vala yazılaraq yayılır. Bu mahnı Bakı radiosu üçün lentə alınsa da, 80-ci illərin sonlarında həmin lent yazısı müəmmal şəkildə yoxa çıxıb. Ötən müddətdə bu mahnı digər müğənnilərin ifasında məşhurlaşsa da, dinləyicilər ilk ifanı - Rəşid Behbudov oxusunu eşitməkdən məhrum olublar. Yalnız 1998-ci ildə bu ifanın izinə düşmək mümkün olub. Belə ki, Türkiyənin "Kalanmuzik" şirkəti müğənninin ailəsinə müraciət edərək İs-

■ Ziyadxan Əliyev

tanbulda Rəşid Behbudovun diskini buraxmağa icazə istəyib. Müraciətə diske yazılacaq mahnıların siyahısı da əlavə olunubmuş. Bu mahnıların arasında "Ayrılıq" da vardı, ələ diskin adı da "Ayrılıq" idi... Onların bu ifanı haradan tapdıqları ilə maraqlandıqanda, məlum olub ki, lent yazısı Los-Anceles şəhərindəki "Pars-video" şirkətindən alınıb. Onlar da öz növbələrində İranda buraxılan valdan istifadə edibləmiş. Sonralar bir millətin ayrılığına ağı kimi səslənən "Ayrılıq" mahnısı da daxil olan disk buraxıldı, amma "Kalanmuzik"de yox, "Raks"da...

Sonda qeyd edək ki, İran qastrolları Rəşid Behbudovun yaradıcılığında önəmli yer tutur. Burada çıxış etmək onun üçün həm asan, həm də çətin idi. Çünki başqa ölkələrdən fərqli olaraq, İranda onu baş düşə və layiqincə qiymətləndirə biləcək insanlar daha çox idi. İran poeziyanın beşiyi olduğu kimi, musiqidə də öncül idi. Rəşid Behbudov 60-cı illərdə sənətdə, artıq öz sözünü demiş dünya şöhrətli müğənni olsa da, bu səfəri özü üçün ciddi sənət sınağı sayırdı... İlk qastrol zamanı İranın 12 mərkəzi şəhərində, o cümlədən Tehran, İsfahan, Xoy, Abadan, Şiraz və başqa şəhərlərində, ikinci səfərində də digər yaşayış məntəqələrində çıxış edir.

Hər şəhərdə də 3-4 konsert verir. Özü də çoxsaylı tamaşaçı kütləsini razı salmaq üçün bu konsertlər salonlarda yox, açıq havada - böyük meydanlarda keçirilir. İranlılar Rəşid Behbudovu qastrol sonu geriye "sovet incəsənətinin layiqli elçisi" statusu ilə yola salmışdılar... Bu gün dünya şöhrətli Rəşid Behbudovun doğum günüdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütəli İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.